

пошуках правди, що моделюється автором у пригодницькій сюжетній схемі. Це шукання істини дозволило панорамно відтворити дух тогочасної доби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поліщук В. Художня проза М. Старицького. Черкаси: Брама, 2003. 376 с.
2. Попов Ю. Пригодницький (авантюрний роман). *Лексикон загального та порівняльного літературознавства*. Чернівці: Золоті литаври, 2001. С. 440-442.
3. Старицький М. П. Кармелюк. Київ: Дніпро, 1971. 708 с.
4. Цуркан І. Авторська інтерпретація образу народного месника в Романі Михайла Старицького «Розбійник Кармелюк». *Михайло Старицький: постать і творчість. Збірник праць всеукраїнської наукової конференції*. Черкаси, 2004. С. 229-235.

*Лілія Долінська,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
студентка 4 курсу,
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к. філол. наук, доцент Т. Скуратко*

ХУДОЖНІЙ СВІТ БАЛАД ІВАНА ДРАЧА

У сучасному літературному процесі спостерігаємо невинний синтез, взаємопроникнення і взаємозбагачення всіх літературних родів і видів, виникнення нових модифікацій, інваріантів основної форми, що зумовлюється змінами у змісті, новим відчуттям життя, його закономірностей і процесів. Зокрема, такі зміни спостерігаємо в розвитку жанру балади, який самобутньо

представляв різні аспекти історичного, родинно-побутового, соціального буття українського народу.

Українська балада пройшла складний шлях становлення і розвитку: від фольклорної балади до літературної. Перший із різновидів, за словами Юрія Коваліва, автора-укладача Літературознавчої енциклопедії, «представлений ліро-епічною піснею з драматичними і трагічними конфліктами особистого, родинного, побутового чи громадського життя, історичної минувшини» [7, с. 112]. Для літературної балади, на відмінну від фольклорної, характерною є «наявність авторської позиції, індивідуалізація характерів того чи іншого персонажа» [7, с. 112]. Зазначимо, що розвиток української літературної балади розпочинається із творів митців I половини XIX ст.: П. Гулака-Артемовського («Пані Твардовська», «Рибалка»), Л. Боровиковського («Маруся»), М. Шашкевича («Погоня»), І. Вагилевича («Жулин і Калина»), М. Костомарова («Пан Шульпіка»), А. Метлинського («Смерть бандуриста»), Т. Шевченка («Причинна», «Тополя», «Утоплена», «Лілея»). Варто наголосити, що творчі пошуки Т. Шевченка у цьому жанрі позначилися на тому, що у другій половині XIX століття у нашій літературі до цього жанру зверталися С. Руданський («Верба»), Я. Щоголев («Чумак»), Ю. Федькович («Рекрут»), М. Старицький («Гетьман»), П. Грабовський («Рибалка»), Б. Грінченко («Матільда Аграманте», «Смерть отаманова», «Ярина», «Христя»). Значні успіхи в розвитку жанру належать І. Франку («Керманич», «Князь Олег»), Лесі Українці («Калина», «Королівна»). Наголосимо, що І. Франко у літературознавчих працях «Студії над українськими народними піснями» (1913), «Жіноча неволя в руських піснях народних» (1883) розкрив походження й еволюцію фантастичних та міфологічних мотивів у жанрі балади, наголосив

на взаємозв'язках та взаємовпливах народнопоетичної творчості різних народів. В українській літературі ХХ століття до жанру балади зверталися М. Йогансен («Балюди про війну і відбудову»), П. Тичина («Три сини»), М. Рильський («Бенкет»), М. Бажан («Балада про подвиг»), О. Влизько («Балада про «Летючого голландця»»), П. Воронько («Партизанська балада»), Л. Костенко («Балада про дим»), Б. Олійник («Балада про вогонь»), І. Драч («Крила») та ін. Антологія української балади репрезентована в книзі «Балади», упорядником якої є С. Крижанівський.

Найбільш ґрунтовним дослідженням з розвитку жанру балади в українській літературі, на нашу думку є монографічна праця О. Дея «Українська народна балада» (1986) [1], де простежено генезу та шляхи розвитку жанру балади в українській літературі, проаналізовано баладний фонд українського фольклору, досліджено еволюцію традиційних сюжетів.

Зазначимо, що в модернізації української балади значну роль відіграв шістдесятник Іван Драч. На модерний характер його балад вказують уже самі назви («Балада про випрані штани», «Балада про генеалогію», «Балада про гени», «балада про скрипень», «Балада про кібернетичний собор», «Балада золотої цибулі», «Балада про мою дівчину», «Циганська балада» тощо). У своїх баладах митець найточніше виражає суть діалектики традицій і новаторства як головного рушія культурного прогресу. Так, у «Баладі про вузлики» образ баби Корупчихи є узагальненим образом жінки – українки, жінки-берегині роду («Мені і досі її руки світять» [4, с. 71]). Тут І. Драч зобразив не лише спосіб життя, а й розкрив її безкорисливість:

А вона кожного вузлика поділяла.

Хто був холодний – грівся у Корупчихи... [4, с. 71].

У «Баладі про вузлики» через наскрізну метафору «вузлик» автор передає ідею спадкоємності поколінь:

Я не вірю у скатерки-самобранки,

Вірю у вузлики баби Корупчихи.

Сам їх бачив, сам їх розв'язував

І зав'язав їх навіки у пам'яті [4, с. 71].

Як своєрідний гімн матері («Поорані віком смагляві лица: / Горпини і Теклі, Тетяни і Ганни...» [4, с. 29]), її праці, «рук чорних, звітрілих, гречаних», її «поту», «згорблені спині» звучить «Балада про Сар'янів та Ван-Гогів»:

Мамо! Я ваші думи тереблю,

І крапка в баладі моїй – сльоза... [4, с. 29].

У баладному дискурсі Івана Драча постає широка галерея поетичних портретів людей з нелегкою долею, які постають відображенням важкої долі цілого народу.

Вирізняється у баладах Івана Драча і тема мистецького покликання («Крила», Балада про пера», «Балада про скромність»). Так, у баладі-притчі «Крила» (Новорічна балада – за визначенням автора) окреслено проблему «обтинання» і «самообтинання» хисту – сіру і бездуховну ментальність селян. На нашу думку, розвиток сюжету – яскравий приклад боротьби між духовним покликанням людини і його зовнішнім виявом, соціальним станом:

Кому валянки,

Кому мед до простуди, кому жом угосподу,

А цьому гаспиду,

Прости Господи, – Крила? [4, с. 44].

Читаючи баладу Івана Драча, мимоволі віриш, що крила таланту неможливо обтяти, бо «скільки дядько не обрубав крила, вони все одно вирости», їх потрібно плекати, а талант розвивати, як це робив усе своє життя і сам автор.

Отже, Іван Драч, успадкувавши баладну традицію, змінив деякі її жанрові ознаки, модифікував, наповнивши метафоричним змістом, розширив жанрову структуру, саме тому балада стала ключовим жанром у його творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дей О. Українська народна балада. К.: Наукова думка, 1986. 263 с.
2. Драч І. Ф. Вибрані твори: в 2 т. Т. 1. / передм. Л. Новиченка. К.: Дніпро, 1986. 351 с.
3. Драч І. Сонце моє: поезії / Упоряд. Є. Пшеничний. Дрогобич: Коло, 2010. 194 с.
4. Драч І. Твори у трьох томах. Т. 1. Вірші та поеми. К.: Фенікс. 2010, 334 с.
5. Ільницький М. Іван Драч: нарис творчості. К.: Рад. письменник, 1986. 221 с.
6. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів: ПАІС, 2005. 368 с.
7. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 1 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. К.: ВЦ «Академія», 2007. 608 с. (Енциклопедія ерудита).